

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Віталіна Івахова, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н.А. Олійник, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

DEVELOPING THE CREATIVE ABILITIES OF YOUNGER STUDENTS

Vitalina Ivakhova, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** В статті розкриваються особливості розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку. Автор статті розкриває та аналізує психолого-педагогічні умови розвитку творчості у дітей.*

***Ключові слова:** творчі здібності, молодші школярі, творчість, креативність.*

***Abstract.** The article reveals the peculiarities of the development of creative abilities of primary school children. The author of the article reveals and analyses the psychological and pedagogical conditions of the development of creativity in children.*

***Key words:** creative abilities, primary school children, creativity, creativity.*

Ми живемо в епоху інформаційного суспільства, коли інформаційні технології охоплюють усі сфери життєдіяльності людини. І як результат цього – зростання творчої продуктивної діяльності, яка вимагає від людини продуктивності мислення, творчого підходу до розв'язання важливих проблем. Слід відзначити, що людині яка має творчий склад розуму набагато легше змінити свою професійну діяльність й відповідно знайти творчу «родзинку» в будь-якій іншій справі, захопитися будь-якою роботою і досягнути високої продуктивності праці. Сьогодні значна увага приділяється підготовці молодого покоління до творчої діяльності в усіх сферах життя суспільства. Головну мету вбачають у тому, щоб зробити акцент на виховання активної та творчої особистості, такої, що усвідомлює глобальні проблеми людства, готової брати участь у їх розв'язанні. У зв'язку з цим змінюється функція школи у вихованні ініціативних, активних, творчих особистостей.

Розвиток творчих здібностей є одним зі способів мотивації учнів у процесі опанування знаннями. Концепція Нової української школи спрямована на те, щоб дати можливість усім без винятку школярам проявити свої можливості, здібності та весь свій творчий потенціал. Важливим у процесі навчання є творчі можливості учнів, однак особливе значення має все ж таки формування саме творчого мислення в школяра, оскільки саме в цьому періоді закладаються основи навчальної та усвідомлено керованої творчої діяльності. Тому однією з актуальних проблем початкового навчання, що потребує своєчасного розв'язання, є розвиток творчих здібностей молодших школярів.

Молодший шкільний вік – період накопичення знань. Початкова школа є базою для того, щоб закладати основні прийоми розумової діяльності, формувати розумові дії, тому важливо розвивати творче мислення саме починаючи з молодшого шкільного віку. Успішне формування у молодших школярів творчих здібностей можливе за умови врахування педагогом основних особливостей дитячої творчості та вирішення основних завдань у розвитку творчих здібностей. Розвиток творчих здібностей нероздільний від формування виконавських умінь і навичок [4, с. 9]. Що більш різнопланові й досконаліші вміння та навички учнів, то багатша їхня фантазія, реальніші їхні задуми й складніші завдання можуть виконувати діти. Творчість, як зауважує С. Сисоєва, це «створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей. Творчість характеризує не тільки соціально значущі відкриття, а й ті, які людина робить для себе. Елементи творчості проявляються в дітей у грі, праці, навчальній діяльності, де має місце прояв активності, самостійності думки, ініціативності, оригінальності суджень, творчої уяви» [5, с. 110].

На основі аналізу проведених експериментальних досліджень серед основних здібностей людини було виокремлено важливу творчу здібність, яка характеризується

здатністю до продукування принципово нових ідей та входить у структуру обдарованості як незалежний чинник. Така здібність була названа креативністю (творчістю). Розвиток творчих здібностей, як зауважують науковці, можливий при створенні належних умов, що сприяють їхньому формуванню [2, с. 123]. Відповідно аналізу наукових розвідок, можемо виділити такі умови:

1. *Змінена роль учня.* Передбачає що учень стає активним учасником освітнього процесу та має змогу самостійно обирати форму навчання з метою задоволення своїх власних інтересів та потреб.

2. *Психологічне комфортне середовище.* Створення комфортного психологічного середовища, яке б сприяло розвитку здібностей, а саме: стимулювання та мотивація дітей до творчої діяльності, віра в сили й можливості дітей, безперечне прийняття кожного учня, повага до потреб, інтересів, думок кожної дитини, винятком становить зауваження та засудження. Негативні емоції (стан тривоги, страху, невпевненості у власних силах та інші) негативно відображаються на результаті творчої діяльності, особливо це стосується дітей молодшого шкільного віку, оскільки їм притаманна підвищена емоційність.

Важливим є сприятливий психологічний клімат в учнівському колективі, якому сприяє створена атмосфера доброзичливості, турботи, довіри та вимогливості до кожного.

3. *Внутрішня мотивація до навчання.* Важливість внутрішньої мотивації до навчання є запорукою творчості, високою самооцінкою, впевненістю у своїх силах. Адже тільки тоді пізнавальні потреби, бажання дитини, її інтереси не тільки до знань, а й до самого процесу пошуку, емоційне піднесення слугуватимуть надійною гарантією того, що велике розумове навантаження на учнів не призведе до перевтоми й піде на користь дитині [1, с. 12].

4. *Педагогічна коректна допомога дитині.* Уважна, доброзичлива допомога (а не підказка) дорослих. Слід дати дитині самій прийняти рішення, а не вирішувати за неї.

5. *Поєднання різноманітних форм роботи.* Поетапне виконання різних форм роботи на уроці (фронтальних, групових, індивідуальних).

6. *Міжпредметність.* У процесі розв'язання творчих завдань необхідно використовувати знання з різних галузей. І що складніше завдання, то більше знань слід застосувати для його розв'язання.

8. *Самостійність виконання творчого завдання.* Самостійне розв'язання дитиною завдань, що вимагають максимального напруження сил. Творчі завдання мають бути складні, але посильні для дітей, а також стимулювати до творчості.

9. *Урізноманітнення творчих завдань, за змістом, та за ступенем складності.*

10. *Послідовність та систематичність розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку.* Не систематична творча робота негативно відобразатиметься на розвитку творчості у дітей.

Слід відзначити, що формувати та розвивати творчість у дітей необхідно в урочний та позаурочний час. У початковій школі одним з позитивних прийомів, що активно впливають на пізнавальну діяльність учнів, та має емоційне забарвлення – творча ігрова діяльність. Саме гра створює в учнів позитивний емоційний настрій, сприяє працездатності, покращує загальну працездатність, дає змогу багаторазово повторити один і той самий матеріал без монотонності та нудьги, домогтися кращого запам'ятовування матеріалу. Наприклад, на уроках математики пропонуються різні типи завдань і задач: складання тестів, кросвордів, віршів математичного характеру, синквейнів. А також пропонується розв'язати задачі з не сформульованим питанням, задачі на кмітливість.

Дітям подобаються завдання на розвиток логіки. Процес розв'язування, пошуку правильної відповіді, базується на зацікавленості задачею. Під час таких вправ учні поступово опановують уміння самостійно знаходити вирішення завдання. Такі завдання розвивають розумову активність, ініціативність, творче ставлення до навчального завдання, допомагають зберегти інтерес до навчання, до математики [4, с. 10].

Саме творчі завдання на уроках сприяють збагаченню словникового запасу учнів, розширюють їхній кругозір. Вони несуть у собі величезний емоційний заряд, розв'язують не

тільки навчальні та розвивальні завдання, а й виховують якості творчої особистості: ініціативність, наполегливість, цілеспрямованість. Прикладом може бути те, що на уроці читання вчителю доречно використати такі прийоми роботи: складання загадок у віршах, складання оповідань, читання тексту у ролях із заданою інтонацією (сумно, весело, байдуже, суворо, доброзичливо); постановка уривків п'єс, інсценізація невеликих оповідань і віршів [2, с. 8]. Прийом драматизації формує відтворювальну уяву, при цьому текст сприймається набагато видовищніше.

Розвиваючи творчість у дітей на уроках української мови під час написання творів першочергове значення відводиться вільним висловлюванням дітей. Деякі твори передбачається писати на основі власних спостережень і вражень.

Урок «Я досліджую світ» є ефективним засобом розвитку мовлення дітей, його логіки, послідовності, образності, виразності. Можна виокремити такі відмінності творчої розповіді від простого відтворення тексту підручника:

- творча розповідь включає передачу власної індивідуальної думки школяра з приводу конкретної події або об'єкта навколишнього світу;
- зміст творчої розповіді виходить за рамки досліджуваного в класі матеріалу, учень використовує в розповіді знання, набуті ним у самостійній діяльності;
- тема творчої розповіді часто «приховує» проблему, вимагає від оповідача міркування, вигадування, висловлення припущення, творчого роздуму [6, с. 414].

Ця вправа дає можливість для розвитку творчих здібностей учнів. Адже важливою складовою розвитку творчих здібностей є вміння учня самостійно приймати рішення, думати, міркувати, фантазувати та вміти робити умовисновки. Наприклад, при вивченні теми «Світ очима географа», дітям пропонується пофантазувати й розповісти як вони уявляють світ з погляду географа. Розвиток творчої уяви дитини, у молодшого школяра через досвід який вона отримує в процесі накопичення знань. Отримання та накопичення знань, умінь та досвіду є передумовою тільки для розвитку та формування творчої уяви, а для творчих здібностей загалом. Творчі здібності та творчий потенціал закладені та існують у кожній дитині. Оскільки творчі здібності розвиваються в діяльності, дітей необхідно заохочувати до різноманітних видів творчої діяльності в урочний та позаурочний час, а участь у творчому процесі для дитини є способом формування власної особистості.

Список використаних джерел

1. Воронюк І. В. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів: автореф. дис. канд. психолог. наук: спец.19.00.07. Київ: Нац. пед.ун-т ім. М. П Драгоманова, 2003. 20 с.
2. Дабіжа Л., Комарівська Н., Любчак Л. Інтегровані уроки читання та мистецтва як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія: збірник наукових праць. 2021. Вип. 66. С. 7-12.
3. Демченко О. П., Лазаренко Н. І., Любчак Л. В. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 86. №6. С. 123-143. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4570/1947>.
4. Імбер В., Олійник Н. Педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 9-10. С. 10-14.
5. Сисоєва С. О. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно орієнтованого навчання. *Гуманітарні науки*. 2001. № 1. С. 110-118
6. Kolesnik K., Oliinyk N., Komarivska N., Kazmirchuk N., Imbek V. Future-Teacher Soft Skills Development in the Context of Ukraine's Integration into the European Higher Education Area. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2023. Vol. 22. №. 2. P. 413-431.